

REABILITAREA – DREPT AL PERSOANEI SCOASE DE SUB URMĂRIRE PENALĂ

Olesea CREȚU,
*doctorand, formator, Departamentul formare continuă
și managerială al Direcției dezvoltare profesională,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

Rezumat

Dreptul de reabilitare în procesul penal apare în cazul scoaterii persoanei de sub urmărirea penală și al încetării urmăririi penale în baza temeiurilor de reabilitare.

Cauzele de încetare a procesului penal, care confirmă nevinovăția, stau la baza punerii în aplicare a dreptului la reabilitare.

Încetarea urmăririi penale are loc în orice moment al urmăririi penale, dacă se constată prezența temeiurilor corespunzătoare și poate fi aplicată numai în privința unei persoane sau în privința uneia din faptele persoanei.

Încetarea urmăririi penale poate fi totală sau parțială. Numai încetarea integrală, și nu parțială, a urmăririi penale față de o persoană generează dreptul de reabilitare a acesteia.

Cuvinte-cheie: drept penal, proces penal, urmărire penală, vinovăție, reabilitare, încetarea procesului penal, scoaterea de sub urmărire.

Summary

The right of rehabilitation in the criminal process appears in the case of removing the person from criminal investigation and of the cessation of the criminal investigation based on the grounds of rehabilitation.

The causes of termination of criminal proceedings, which confirm the innocence, are the basis of the implementation of the right of rehabilitation.

The termination of the criminal investigation takes place at any time of the criminal investigation, if the presence of the corresponding grounds is found and can be applied only to the related person or regarding to the person's acts.

The termination of the criminal investigation may be total or partial. Only the complete, not partial, termination of the criminal investigation against the person generates the right to rehabilitate them.

Keywords: criminal law, criminal case, prosecution, guilt, rehabilitation, cessation of the criminal case, removal from criminal prosecution.

Încetarea procesului penal în faza urmăririi penale are loc în cazul când nu este constatată existența faptului infracțiunii, neprevederii faptei de legea penală ca infracțiune și neîntrunirii de către faptă a elementelor constitutive ale infracțiunii. De asemenea, încetarea procesului penal în faza de

urmărire penală poate fi efectuată și în conformitate cu temeiurile prevăzute la art. 35 „Cauzele care înlătură caracterul penal al faptei” din Codul penal: *legitima apărare (art. 36 C.pen.), reținerea infractorului (art. 37 C.pen.), starea de extremă necesitate (art. 38 C.pen.), constrângerea fizică sau psihică (art. 39 C.pen.), riscul întemeiat (art. 40 C.pen.), executarea ordinului superiorului sau dispoziției superiorului (art. 40¹ C.pen.)*. Toate aceste temeiuri de încetare a urmăririi penale sunt temeiuri reabilitante, deoarece confirmă nevinovăția persoanei învinuite.

Cetățeanul posedă drepturile și obligațiile prevăzute de legislație, ocupă în cadrul societății un anumit statut juridic, poartă răspundere în fața statului, dar totodată se află sub protecția acestuia.

În cazul încetării procesului penal la faza urmăririi penale în baza unuia din temeiurile menționate mai sus, subiectul în privința căruia a fost dispusă această hotărâre are dreptul la reabilitare.

„Reabilitarea” înseamnă „act juridic prin care cineva este repus în drepturile personale pierdute (în urma unei condamnări)” [4].

O altă definiție pentru „reabilitare” – dezmințire a învinuirilor aduse (pe nedrept) [5].

„Reabilitare” – restabilire, redobândire a bunei reputații [6].

Dreptul de reabilitare în procesul penal apare în cazul scoaterii persoanei de sub urmărirea penală și al încetării urmăririi penale în baza temeiurilor de reabilitare.

Hotărârea privind încetarea urmăririi penale poate fi dispusă doar de către procuror, din oficiu sau la propunerea organului de urmărire penală, prin ordonanță. Odată cu emiterea actului de stingere a procesului penal, procurorul trebuie să menționeze în ordonanță și aspecte ce țin de revocarea măsurilor preventive, dacă acestea au fost aplicate, și, nu în ultimul rând, aspecte referitoare la reabilitarea persoanei bănuite sau învinuite în cauza respectivă.

Din cele menționate și în baza al. (3) art. 23, pct. 23) al. (2) art. 64, al. (3) art. 66, a art. 275, 284, 285 și 390 C.pr.pen. [1] conchidem că subiecții dreptului la reabilitare sunt: bănuitul, învinuitul și achitatul.

În conformitate cu al. 1) art. 63 C.pr.pen., *bănuitul este persoana fizică față de care există anumite probe că a săvârșit o infracțiune până la punerea ei sub învinuire*. De asemenea, potrivit al. 1) art. 65 C.pr.pen., învinuitul este persoana fizică față de care s-a emis, în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală, *o ordonanță de punere sub învinuire*, iar achitată, conform al. (3) art. 65 C.pr.pen., este persoana în privința căreia sentința de achitare a devenit definitivă.

Conform Legii supreme [7], *persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului*

pretins, anularea actului și repararea pagubei. Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de urmărire penală și instanțele judecătorești.

Reieșind din interpretarea directă a normei constituționale, reiterăm că, pe de o parte, statul este subiectul responsabil de reparare a prejudiciului, iar pe de altă parte, prejudiciul trebuie să fie cauzat de un organ al statului, organul de urmărire penală sau instanța de judecată.

Totodată, conform Legii nr. 1545 din 25.02.1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești [3, art.6], dreptul la repararea prejudiciului apare în cazul devenirii definitive a sentinței de achitare sau al hotărârii scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeuri de reabilitare.

Aceeași reglementare [3, art.7] stabilește că, persoana scoasă de sub urmărire penală sau în privința căreia a fost încetată urmărirea penală pe temeuri de reabilitare, are dreptul la:

- salariul și alte venituri provenite din muncă, ce constituie sursa ei principală de existență, de care a fost privată pe parcursul urmăririi penale;
- pensia sau indemnizația a cărei plată a fost sistată ca urmare a arestului ilegal și ținerii sub arest;
- averea (inclusiv depunerile bănești și dobânzile aferente, obligațiile împrumuturilor de stat și câștigurile aferente) confiscată ori trecută în venitul statului de către instanța judecătorească sau ridicată de organul de urmărire penală, precum și averea sechestrată;
- sumele plătite de ea pentru asistența juridică;
- cheltuielile pentru tratamentul ei, tratament determinat de aplicarea față de aceasta a unor acțiuni ilicite (a maltratării);
- cheltuielile efectuate în legătură cu chemările în organul de urmărire penală, organul procuraturii sau în instanța judecătorească.

De asemenea, reabilitatul are dreptul la repararea prejudiciului moral. Valoarea prejudiciului moral se stabilește de instanța de judecată în modul prevăzut de legea prenotată [3, art.11] iar mărimea concretă a compensației se determină luându-se în considerare:

- a) gravitatea infracțiunii de a cărei săvârșire a fost învinuită persoana respectivă;
- b) caracterul și gravitatea încălcărilor procesuale comise la urmărirea penală și la examinarea cauzei penale în instanța de judecată;
- c) rezonanța pe care a avut-o în societate informația despre învinuirea persoanei;
- d) durata urmăririi penale, precum și durata examinării cauzei penale în instanța de judecată;
- e) natura dreptului personal lezat și locul lui în sistemul de valori al

persoanei;

f) suferințele fizice, caracterul și gradul suferințelor psihice;

g) măsura în care compensația bănească poate atenua suferințele fizice și psihice cauzate;

h) durata aflării nelegitime a persoanei în detenție.

În toate cazurile, instanța de judecată se va baza pe principiile compensării rezonabile și echitabile a prejudiciului moral.

Reiterând cele relatate, putem conchide că deseori, persoana nevinovată, temându-se de o eventuală eroare judiciară, rămâne satisfăcută de însuși faptul încetării procesului penal, fără a mai insista asupra examinării cauzei lui de către instanța de judecată. Fosta persoană acuzată (scoasă de sub urmărire sau achitată), care, de cele mai dese ori, este extenuată fizic și psihic, nu mai are nici forțe, dar nici curaj să continue demersul de apărare a propriilor drepturi și interese legitime, întru declanșarea procedurii de reabilitare.

Stingerea procesului penal pe temeiurile de reabilitare, confirmă nevinovăția persoanei, iar hotărârea de încetare a urmăririi penale trebuie să atragă nu doar satisfacția legală, dar la necesitate și pe cea materială și morală, care pot fi realizate doar prin repunerea în drepturi și hotărârea instanței de despăgubire.

Referințe bibliografice

1. Codul de procedură penală, Legea nr. 122-xv din 14 martie 2003 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110/447 din 07.06.2003.
2. Codul penal, Legea nr. 985, din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74 din 14.04.2009.
3. Legea nr. 1545 din 25.02.1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.
4. <https://dexonline.ro/definitie/reabilitare>
5. Coteanu I. Micul dicționar academic, ediția a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică, ed. Univers Enciclopedic, 2010, <https://dexonline.ro/>
6. Marcu F., Maneca C. Dicționar de neologisme. București, 1986.
7. Constituția Republicii Moldova, 29.07.1994, art. 53.